

Oponentský posudek na diplomovou práci Kateřiny Peigerové:

“ DISH - ARCHEOLOGICKÉ DOKLADY A FREKVENCE V SOUČASNÉ POPULACI“

Katedra antropologie a genetiky člověka

Přírodovědecká fakulta, Universita Karlova, Praha, 2012

Předkládaná diplomové práce studentky odborné biologie Kateřiny Peigerové se věnuje problematice výskytu jednoho onemocnění na páteři, zvaného Forestierova choroba, které se zpravidla vyskytuje v rámci komplexního postižení celé kostry, definované v roce 1975 Renickem jako difúzní idioptická skeletární hyperostóza. A výskut této choroby sleduje jak v minulosti - v období od vrcholného středověku k ranému novověku, tak i v současné populaci. K tomu si dovoluji hned v úvodu poznamenat, že volbu tématu práce považuji za velice šťastnou a zajímavou, protože zejména u chorob, u kterých, podobně jako u tohoto onemocnění, dodnes neznáme jejich příčinu, má jejich paleopatologický výzkum největší význam, protože se stává významným i pro současnou klinickou medicínu.

Práce má 61 stran textu včetně 11 tabulek, 9 grafů a 10 stran citací. Vlastní text práce je rozdělen do 8 kapitol. Výskyt DISH ve středověku a raném novověku sledovala na 252 kosterních pozůstatcích z pěti pohřebišť. Tři pohřebiště (Kladrubský klášter, kostel Panny Marie Vítězné v Praze a Sázavský klášter) označuje jako klášterní, jedno (Chelčického náměstí v Žatci) jako městské a jedno jako venkovské (Oškobrh). Vedle procentuálního výskytu onemocnění na jednotlivých pohřebišťích, sledovala autorka i četnost postižení jednotlivých obratlů. Výskyt DISH v současné populaci studovala na 398 rentgenových snímcích z náhodně vybraného souboru pacientů, kteří byli rentgenováni z jiných důvodů, než z důvodu vertebrogenních potíží. Tím vznikl první epidemiologický přehled o výskutu DISH v současné populaci u nás.

První připomínku mám ke kvalitě textu. Věřím, jeho elektronická podoba, kterou jsem obdržel, nebyla ještě definitivní a že je již dávno opravena. Vyskytovaly se zde nelogické věty, které snižovaly čtivost a přehlednost celé práce, četné překlepy a chyby v anatomické nomenklatuře. Mezi příznaky DISH jsem postrádal zmínku o jednom velmi zajímavém fenoménu právě z hlediska paleopatologického, že totiž u tohoto onemocnění mají případné zlomeniny velkou tendenci hojit se nadměrným svalkem (callus luxurians). Tento jev může v řadě případů na historickém kosterním materiálu usnadnit diagnostiku DISH. V kapitole 3. 5. Diferenciální diagnostika jsou dobře popsány rozdíly mezi DISH a ankylozující spondylitidou (Bechtěrevou nemocí). Špatně jsou popsány rozdíly mezi DISH a běžnou osteoartrózou páteře degenerativního původu- spondylózou. Schmorlovy uzly jsou projevem zcela jiné choroby, vznikající v období dospívání, které se říká Scheuermannova (kyphosis dorsalis juvenilis).

Chybou se mi její, že se autorka nepokusila při srovnávání jednotlivých pohřebišť využít statistické metody, ale zůstala jen u procentuálního výčtu případů.

Interpretace zjištěných výsledků je vždy nejobtížnější etapou antropologického výzkumu. Autorka našla největší výskyt DISH na kladrubském klášterním pohřebišti a snaží se nám tak trochu vsugerovat, že je to způsobeno stejnými faktory jako v současnosti, obezitou a diabetem II. typu. To ale nemusí být pravda. Výzkum klášterních pohřebišť je pro antropology vždy velmi zajímavý, protože se jedná o výzkum skupiny zemřelých jedinců, kteří se za svého života řídili jednotnými striktními pravidly, a tudíž jejich životní podmínky,

včetně nejrůznějších návyků, byly velmi podobné. Předpokladem pro kvalitní výzkum těchto pohřebišť je ale co nejpodrobnější znalost o těchto skutečnostech. Už z hlavního hesla, v práci zmiňovaných bebediktinů - ora et labora (modli se a pracuj), je zřejmé, že tito mniši nevedli až tak zahálčivý život, jak autorka předpokládá, ale že měli přímo za povinnost se podstatnou část dne věnovat i fyzické práci. Ne všichni mniši tudíž byli a jsou obézní. Životní podmínky v «žebravých» řádech se asi také velmi lišily od životních podmínek třeba v «kanovníckých» řádech. O skutečném způsobu života řeholních komunit, jehož následky pak vidíme kostrách, se dá nejvíce najít ve Statutech o založení a činnosti řádů a kongregací, kde najdeme i informace o povolené výživě (včetně počtu postních dnů v roce), o tělesné aktivitě a nejčastějších činnostech, o způsobu oblékání ap. Také je dnes možné konzultovat tuto problematiku přímo se zástupci jednotlivých řádů.

Za nejcennější část diplomové práce považuji výzkum výskytu DISH v současné populaci. První výsledky jsou velmi slibné, ukazují mimo známých zkušeností i např. na trochu jiné postižení chorobou u mužů a u žen.

Závěr: Předkládaná diplomová práce splňuje podle mě požadavky pilotní studie o této zajímavé problematice a tudíž ji doporučuji k obhajobě. Před jejím publikováním je ale nutno ještě jednou upravit její text a opravit všechny nedostatky. Navrhuji ji hodnotit velmi dobře.

V Praze 4. září 2012

RNDr. Vítězslav Kuželka

Národní muzeum

antropologické oddělení

Cirkusová 1740

190 00 Praha 9

vitezslav_kuzelka@nm.cz